

GJENGANGERE

av Henrik Ibsen

Bør fedrenes synder hjem søke barna?

Ibsen synes å mene ja – og ut fra det har han skrevet Gjengangere; et familiedrama om skyld og skam, om svik og fortieelse og mangel på kjærlighet.

Men Gjengangere er også en ren thriller, hvem gjorde hva når – og hvilke konsekvenser fikk det?

De fem hovedpersonene er tett knyttet til hverandre, med bånd vi ikke ser eller skjønner innledningsvis. Fru Alving har levd et komplisert liv i forsakelse, hennes fortvilelse gjør henne intrigant og manipulerende. Hun vil gjøre opp for gamle synder, både sine egne og mannens – med sønnen Oswald som den passive tilskuer og mottaker, og pastor Manders som vokter av den ytre moral.

Ibsens drama vakte berettiget oppsikt i sin samtid. Å utlevere en families indre liv, deres relasjoner og lojalitetsbånd var nærmest tabubelagt. Å fremstille familiens mørke sider var ikke noe man kunne gjøre uten å skape kraftige reaksjoner.

Marit Moum Aune har tatt for seg Ibsen på en ny måte. Med sitt forfriskende blikk går hun inn i kjernen av stoffet – og gir oss en Gjengangere til både ettertanke og besvær.

Gjengangere er min siste produksjon som teatersjef på Riksteatret. Og det er flott å kunne avslutte med en velkjent klassiker i en original form – noe som nærmest har blitt Riksteatrets varemerke de siste årene.

Jeg ser tilbake på åtte år med stolthet, glede og vemod – for meg er Riksteatret Norges viktigste teater.

Bente Erichsen
Teatersjef

Gjengangerne forsvinner aldri

Da instruktør Marit Moum Aune gikk løs på Gjengangere, måtte hun sette på seg nye briller, skakke på hodet og spørre: Men hvem er egentlig disse gjengangerne? Svaret hun kom fram til, var ikke det vanlige "forfedrenes synder". – Gjengangerne er det uoppgjorte – det som du bærer med deg og som du ikke blir kvitt, sier hun.

Av Nora Sørensen

Gjengangere er bygd opp som en gresk tragedie, som Sofokles' Kong Ødipus. Han skal ifølge oraklets spådom drepe sin far og gifte seg med sin mor. Derfor flytter han langt hjemmefra for å unngå sin skjebne, men rammes likevel av katastrofen. På samme måte sender Fru Alving bort sin sønn – langt vekk fra hans alkoholiserende og utsvevende far. Men hun unnslipper ikke.

Det største offer

- Det første spørsmålet jeg stilte meg var: Hvorfor sender hun bort sønnen sin på denne måten? Hva er det som driver henne til et slikt offer? Det må jo være noe grusomt som har skjedd for at hun kan gå til en slik handling. Plutselig skjønnte jeg hvorfor, sier Moum Aune.

Svaret fant hun hos Osvald når han minnes at hans far tok ham på fanget og tvang ham til å røyke pipe, noe som medførte at gutten både gråt og brakk seg.

- Ibsen var veldig opptatt av vitenskap, og jeg tror derfor han visste at syfilis ikke var arvelig. Syfilisen fikk Osvald

overført seksuelt fra sin far. Dette er en måte å lese det på som en ikke kommer unna. Da vi begynte å jobbe med det, oppdaget vi at alt stemte. Det er som et regnestykke som går opp, sier Moum Aune, og derfor reagerte også samtiden så sterkt.

- Den småborgerlige tidsånden var som et diktatur – folk ble eksperter i å lese mellom linjene. Derfor reagerte de spontant og med avsky. Jeg tror at de skjønnte hentydningen til incesten, mens ettertiden har forsøkt å dekke over det.

En kjærlighetshandling

Fru Alving reagerer med forbauselse og benektelse da Osvald forteller om pipe-episoden.

- Fru Alving tror på glemselen: "Du husker ingenting fra de år," sier hun til Osvald. Hun sender ham bort som liten gutt for at han skal glemme. For henne er det en kjærlighetshandling, men for Osvald er det et svik. Han bruker kunsten til å forstå sitt eget liv – for i hans liv har det ikke vært noen far eller mor, og de dårlige minnene ble aldri erstattet av noen gode, sier Moum Aune. Mor og sønn unnslipper ikke

sin skjebne – uansett hvor mye Helene Alving har bestrebet seg på det.

- Ibsen lar ikke fru Alving få en sjanse. Det er ingenting hun kan gjøre. Osvald skal dø. Det er uopprettelig. Dette er provoserende for det moderne menneske som tror at vi kan gjøre noe med alt. Her ligger det en advarsel til oss fra Ibsen, mener Marit Moum Aune.

Et farlig sted

Ibsen sender også en advarsel om ikke å lukke familieinstitusjonen for innsyn.

- Familien er et arnested for kjærligheten og samtidig et livsfarlig sted. Incest er det grimmeste utslaget av å lukke dørene inn til familien. Det visste Ibsen – og det vet vi i dag. Likevel påstår våre fremste politikere i vår tid at familien for en hver pris er bedre enn alt annet. Vi kanonisere familien, den står over alt annet. Ibsen gir oss ett motto: åpne dørene og knus fasaden, sier en engasjert instruktør.

Hun har beholdt tidsepoken og latt språket være så nært opp til Ibsens originale som mulig.

- Jeg vil ikke unnskyldte meg for at jeg jobber i teater, derfor har jeg beholdt kostymene og språket. Vi må ikke være så redde for scenespråket. Stykket er moderne nok i seg selv, mener hun.

De lykkelige øyeblikk

Marit Moum Aune falt for teatret allerede som 17-åring.

- Da så jeg Stein Winge jobbe med Richard III på Trøndelag Teater – med Marit Østbye og Frode Rasmussen i hovedrolle!

Siden gikk hun på Romerike Folkehøgskole, ble daglig leder for Teater Avant Garden, satte opp stykker på studentteatret, var regiassistent og jobbet i markedsavdelingen på

Trøndelag Teater. Hun debuterte som 25-åring. Da møtte hun også den dengang 17 år gamle Ingrid Lorentzen, som koreograferer i Gjengangere.

- Hun satte standarden på dans for meg, og da kan du tenke deg, ler hun.

- Dansere og koreografer har påvirket min måte å gjøre teater på – helt grunnleggende ting jeg har tatt med meg videre.

I 2000 kom gjennombruddet med Genanse og Verdighet etter Dag Solstads roman.

- Da jeg kom til Oslo og skulle sette opp Genanse og Verdighet på Nationalteatret, trodde jo folk at jeg var et naturbarn uten erfaring. Det som skjer utenfor Oslo gjelder liksom ikke. Det er nokså komisk, sier hun.

Hun er veldig glad for at hun har fått med seg Nils Petter Molvær og Lars Årdal, som hun også samarbeidet med i 2003 da hun satte opp Glassmenasjeriet for Riksteatret.

- Jeg synes det er utrolig tilfredsstillende å jobbe med kunstnere utenfor teatret. Da jeg jobbet med teater i Trondheim, samarbeidet vi på tvers av sjangergrensene – jeg jobbet med musikere, malere, dansere. Det som er viktig å huske på, er at alle kunststartene er like viktige. Nils Petters musikk skal kunne stå som et selvstendig verk, sier hun. Skuespillerne gir henne "de lykkelige øyeblikk", som hun kaller det.

- De kan få det til å boble i meg, det er rett og slett livgivende. Det ligner på kjærlighet og alle andre positive ting. Spesielt liker jeg å se at skuespillerne tør å dumme seg ut. Skuespillerne må tørre å være dårlige, og da mener jeg ikke å yte dårlig, men å risikere å gjøre det. Da er vi i gang, og kan få noe riktig bra ut av det, slutter Marit Moum Aune.

Fremtidens litteraturhistorikere vil berømme Gjengangere, fordi min bok inneholder fremtiden.

Henrik Ibsen

Hemmeligheten på Rosenvold

Av Kjetil Jakobsen

Dr.art. i idéhistorie

Tok i fjor høst doktorgraden på Ibsen og hans politiske betydning

Gjengangere er for dramaet hva Det ondes blomster er for poesien. Det er den rystende radikale hendelsen som innstifter samtidsteateret, slik Baudelaires bok fra 1857 innstifta samtidspoesien. Baudelaire likte å sammenlikne kunstneren med alkymisten. Poetens oppgave er å forme gull av søle, erklærte storbypoeten. Han ble dømt for usedelighet og fikk se boka forbudt og beslaglagt. Også Ibsen former sitt sublime kunstverk av det lave og nedrige. Det som reddet ham fra påtale, er kanskje at stykkets forferdelige sannhet ikke kunne uttrykkes offentlig på Ibsens tid.

Ibsen var 53 år da Gjengangere kom ut. Det var ingen bohém som sto for skandalen, men en moden kunstner som kjente sitt felt og sitt fag til bunns. Gjennom tre tiår hadde han møysommelig opparbeida seg en posisjon som en ledende dikter i Norden. Med Samfunnets Støtter (1877) og Et Dukkehjem (1879) hadde han også vunnet et publikum i Tyskland. Ibsen hadde tjent gode penger og gjort kloke investeringer. Han, apotekerlærlingen, hadde nå finansiell handlefrihet til å eksperimentere. Men med Gjengangere risikerte Ibsen samtidig hele sin posisjon og anseelse. Han og forleggeren tapte i første omgang penger på utgivelsen. Boka solgte lenge dårlig, samtidig som salget av Ibsens tidligere verker falt dramatisk som følge av at forfatteren med ett slag tapte sin borgerlige respektabilitet. Nå fins det både god- og ondartede skandaler i teaterverdenen. Den rundt Et Dukkehjem hadde vært av det godarta slaget.

Publikum flokka seg til teatrene for å la seg sjokkere. Kvinnesak ble diskutert i de beste hjem. Med Gjengangere går Ibsen – samme hva Brandes måtte mene – utover programmet om å sette tidas problemer under debatt. Stykket vakte ikke så mye diskusjon som taus kvalme eller vantrø raseri.

Til forsvar for Ibsens publikum må det sies at de møtte totalt uforberedt. Dramaet var det 19. århundrets mest ufrie sjanger. Som tilfellet er for fjernsynet i vår tid, var teatret en sosial møteplass mer enn et kunstforum. Man kom sammen til hyggelig passiar i teateret på kvelden, litt slik vi samles rundt et fjernsynsapparat som vi sånn halvveis følger med på. Som fjernsynsprodusenten hadde dramatikerne lite manøvreringsfrihet i forhold til de gjeldende moralske, politiske og vitenskapelige kodene. Som fjernsynets programskapere i dag måtte han forholde seg til sterke kommersielle interesser, og mobilisere et tungt og kostbart produksjonsapparat. Han måtte vinne innpass i og pleie forbindelsen med de vanligvis konservative kreftene som styrte de prestisjetunge hovedstadsteatrene. Ibsen skapte samtidsdramaet som kunstform. På Ibsens tid fantes det ikke noe egentlig kunstdrama med emne fra samtida. Det seriøse teateret hadde mytiske og historiske temaer, etter mønster av den greske tragedien. Samtidsdramaet hadde mer status av underholdning. Gjengangere flytter teateret fra én sosial sfære til en annen.

Den viktigste hellenske referansen i Gjengangere går til Sofokles' Kong Ødipus med sin skjebnetunge incesttema-tikk. Osvald lider av syfilis, en kjønnssykdom som den gang

var uhelbredelig, slik aids er det i dag. Mye i teksten peker i retning av at han har fått den i arv fra far (hvis det nå er Alving og ikke Manders som er faren. Pastoren omtales i siste akt som "gjøken", altså som en som legger egg i andres reir). Syfilis kan imidlertid bare arves gjennom mor. Helene Alving kan selvsagt ha fått syfilis fra sin mann, men det er medisinsk sett helt usannsynlig at hun ikke har utvikla symptomer, nå 26 år etter at hun skulle ha smitta sønnen ved fødselen. Dessuten, hvis Helene har syfilis, fylles scenen raskt opp med bare syfilitikere uten selvinnsett. Regines mor døde vel av syfilis, og da er nok også Regine og snekker Engstrand smitta. Og mon tru om ikke pastoren også fikk sitt den gang Helene kom til ham "og ropte, her er jeg; ta meg!?" Slik faller et tragikomisk skjær over det hele. Men hvis nå kapteinen ikke er smitekilden? Da løser familietragedien seg opp i tilfeldigheter (Alving ble smitta av syfilis, og det ble tilfeldigvis også Osvald, til tross for at han ikke ser ut til å ha levd noe uvanlig utsvevende liv.) Litteraturforskere har i hundre år konstruert fantasifulle forklaringer på problemet, og sett bort fra den mest naturlige. Frode Helland og Arnfinn Åslund tok bladet fra munnen i artikkelen "Dette er ikke en pipe" (Bøygen nr.1. 1996): Den begavete kunstneren er incestoffer, ødelagt på kropp og sjel av sin syfilitiske og alkoholiserede far. Tolkningen forklarer hvorfor Osvalds mor satte ham bort i seks-sju-årsalderen. Fra barndomshjemmet Rosenvold husker Osvald bare at far engang gjorde ham så kvalm at han kasta opp. Men hvordan kan en fyllespøk med ei tobakkspipe ha vært til de grader traumatisk for Osvald at det har fortrenget alle minner om faren og gjort barndomstida til et sort hull? Jeg vil legge til at "pipe" har bibetydninga "blowjob" på fransk, et språk Ibsens publikum var fortrolig med. Konkret kan man tenke seg at historien med pipa er noe Helene engang har innbilt barnet for å dekke over noe mye verre.

Hva får en slik tolkning å si for forståelsen av Gjengangere som kunstverk? Er ikke dette å tabloidisere et av verdenslitteraturens mesterverker? Man kan svare med å peke på

hvordan tolkningen tvært imot forsterker tragedien. Framfor alt vinner den allestedsnærværende incesttematikken i intensitet (Engstrand-Regine, Osvald-Regine, Osvald-Helene). Det samme gjelder for den detaljerte navnesymbolikken. La oss bare ta Alving som eksempel: Viktoriansk barnelitteratur har gjort alver heller harmløse. Men i folketrua var alver alvor, assosiert med det mannlige kjønnsorganet og dets mørke kraft og kreativitet. Ing-formen virker reduserende og antyder her kastrasjon. Engstrands amputerte ben gir den samme doble assosiasjonen til kastrasjon og demonisme.

Om samtida oppfatta incestproblematikken, er vanskelig å si, da det var forbudt område for kritikken. Eutanasi-problematikken oppfatta man i alle fall. Helene gir sønnen aktiv dødshjelp. Død og liv er vevd sammen, som i en gresk tragedie. Far, som ga ham livet, sprøyter inn sin dødelige gift. Mor, som ga ham livet, tar det tilbake. Ibsen speilvender dramaet om kongen som drepte far og gifta seg med mor. Osvald famler i blinde når det gjelder farsforholdets seksuelle natur. Til slutt dreper mor ham av barmhjertighet. Ødipus blinder seg, Osvald ber om solen.

Som Antigone er Helene er ei kvinne som spiller kjærlighetskallet ut mot normer og lover. Hun er et offer, gjennom årtier drevet til løgn og fortieelse av si undertrykte stilling og av samfunnets fasademakeri. Men hun er også ei sterk kvinne, og man må merke seg den makta hun utøver. Helene forvalter sannheten om sine nærmestes liv. Hennes manipulasjon av ektemannens ettermæle er fullkommen, et kunstverk i kunstverket, forma av bunnløs menneskelig fortvilelse. Barnehjemmet til kaptein Alvings minne kroner Helenes grufulle kunstverk. Men Helene kunne ikke ha lykkes i sine manipulasjoner uten å ha en sjelden evne til å overbevise folk. Vær ikke trygg på at vi nå omsider har funnet den entydige sannheten om hva som foregikk på Rosenvold, tilbake i den dulgte fortida som Osvald ifølge sin mor "husker ingenting av"!

I stedet for å ta fra ham motet til å skrive videre, stimulerte lukten av kamp ham til å skrive mer.

Venn om Ibsen etter mottakelsen av Gjengangere

Gjengangere

av Henrik Ibsen

Fru Alving
Osvald Alving
Pastor Manders
Snekker Engstrand
Regine Engstrand

Regi
Scenografi og lysdesign
Musikk
Kostymedesign
Lyddesign
Dukke - og maskedesign
Koreografisk bistand
Dramaturgi

Inspisient/turnéleder

Bemanning på turné:

Oppsetningsleder/scenemester
Lysmester
Lydtekniker
Kostyme- og maskeansvarlig
Rekvisitør

Suffli i prøveperioden
Regiassistent

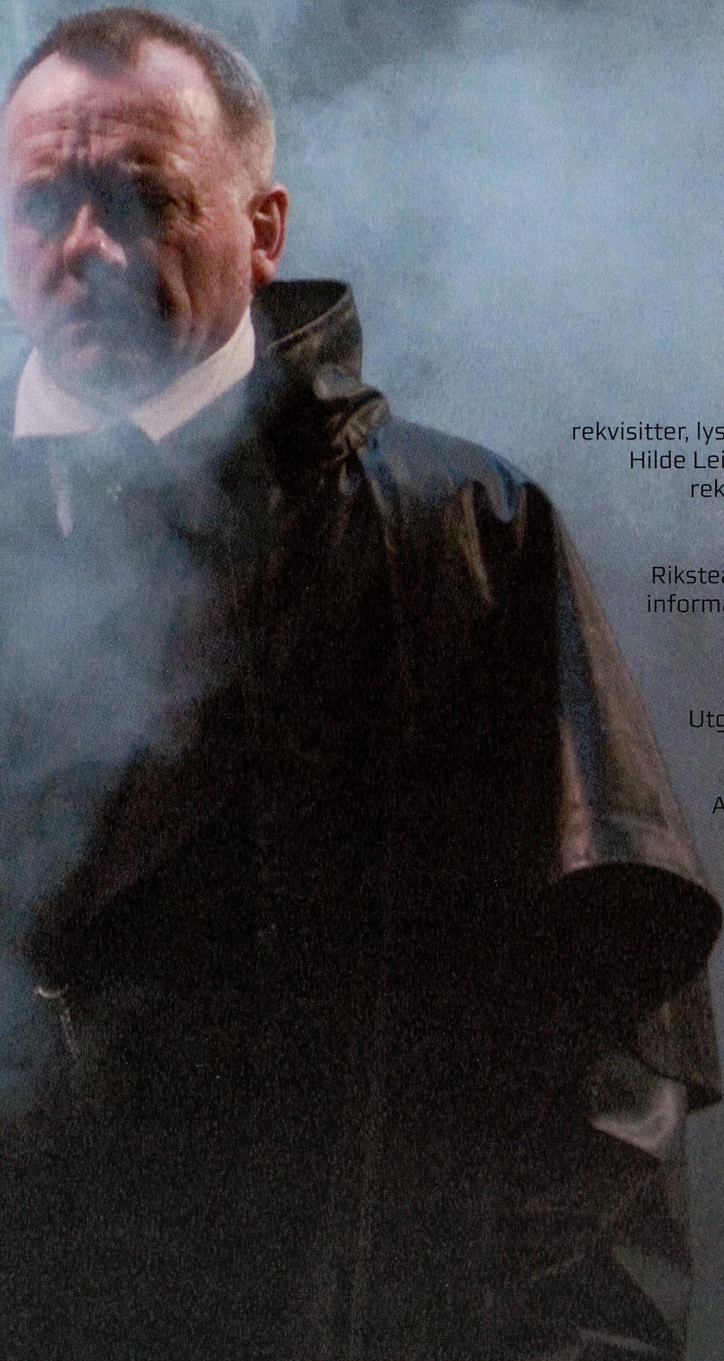
Marit Østbye
Espen Sandvik
Stein Grønli
Frode Rasmussen
Kikki Stormo

Marit Moum Aune
Kristin Bredal
Nils Petter Molvær
Ingrid Nylander
Lars Årdal
Helena von Bergen
Ingrid Lorentzen
Tine Thomassen

Kristin Skiftun/Christina Johannessen

Terje Grønvold
Kai Roger Havn
Lars Årdal
Helena von Bergen
Ole Thon

Jeanette Grønli/ Cecilie Nissen
Agnete Nygaard

Premiere i Skien 12. mars
Forestillingen varer ca 2 timer 30 min.

Dukken er produsert av Helena von Bergen. Dekorasjon, kostymer, rekvisitter, lys og lyd er produsert ved Riksteatret under ledelse av verksmester Hilde Leikvoll, leder for lys- og lydavdelingen Espen Solum, leder for dukke, rekvisitt- og tapetsererverkstedene Dan Chistiansen, leder for systua Solveig Engh og leder for maskeavdelingen Line Hvalbye Grønli.

Riksteatret takker lege og klinisk stipendiat Bente Bergersen for grundig informasjon om syfilis, og dr. art Kjetil Jakobsen for informative samtaler.

Assistent lysdesign: Ola Bråten

Utgitt av Riksteatret, Gullhaug torg 2, 0484 Oslo, Telefon: 24 14 42 00.
www.riksteatret.no

Ansvarlig utgiver: Bente Erichsen. I redaksjonen: Marit Moum Aune, Tine Thomassen, Steinar Vestli og Nora Sørensen (red).
Grafisk design: Lise Juvet. Fotograf: Erik Berg.
Opplag: 4000 Trykk: LOBO

Skandalen

"Gjengangere vil rimeligvis i noen kretser vekke alarm; men det må så være. Gjorde den ikke det, så hadde det ikke vært nødvendig å skrive den," skrev Ibsen til sin forlegger Hegel. Boken ble utgitt på Gyldendal i 1881 med et opplag på 10 000 eksemplarer og skapte mer bråk og fiendtlighet mot forfatteren enn han kunne ha drømt om.

Av Steinar Vestli

Selv trodde Ibsen at stormen ville legge seg raskt, slik den hadde gjort rundt flere av hans tidligere verker. Men Gjengangere ble beryktet, og de fleste kritikerne ville helst tie boken i hjel. Salget gikk dårlig, ikke fordi folk ikke ville lese den, men fordi ingen torde å ha en slik bok i huset! "Det mest skitne som noen gang er skrevet i Skandinavia," mente Ibsens venn Ludvig Josephson, som tidligere hadde forsvart ham mot kritikerne. Teatersjef Erik Bøgh ved Det Kongelige Teater i København meddelte sitt styre at Gjengangere "gjør et motbydelig patologisk fenomen til handlingens hovedmotiv, samtidig med at det undergraver den moral som danner grunnvollen for vår samfunnsorden".

Ibsen hadde ventet seg angrep fra avisene på høyresiden, men venstreavisene var heller ikke nådige: "Etter vår mening bør dette verket møtes med komplett stillhet. Dette var den mest ubehagelige bok vi har lest på lange tider," skrev Oplandenes Avis. Og Dagbladet fulgte opp: "Det er som om Ibsen har moret

seg med å si alt det verste han kan finne på, og å si det på den verste måten han kan tenke seg". Kaka tok kanskje dikteren Andreas Munch i et dikt i Morgenbladet under tittelen En fallen stjerne. Han sammenlignet Ibsen med noe som i dagens språkbruk tilnærmet kunne lyde: "en fallen stjerne som har tillatt seg selv å bli lokket ned i skoddeheimen, og der hadde blitt forvandlet til en meteor som så hadde begravet seg i den svarte jord, dekket med lik; - og nå ligger der og gir fra seg en grusom stank av korrupsjon". Det var krutt i anmeldelsene i gamle dager. En leder i samme avis fastslo at: "På julebordet i et kristent hus hører boken ikke hjemme".

Men det fantes mer moderne røster, som Bjørnson, som mente at boken var fri, tapper og modig. Og de "formidable rødstrømpene" Amalie Skram og Camilla Collett forsvarte boken i Dagbladet. Ibsens fortrolige, den danske kritiker og kulturpersonlighet Georg Brandes, var naturligvis positiv til verket. Brandes' anmeldelse av både Gjengangere og Ibsens kritikere er spennende og innsiktsfull lesning selv i dag. Om det nordiske pliktbegrepet som Ibsen stiller

spørsmål ved, sier Brandes kort og greit at "det er ikke behov for plikt i et harmonisk, redelig (par)forhold". "Boken er den nobleste handling i hans litterære liv," avslutter han.

Rett før skandalen var det stor pågang hos bokhandlerne også i utlandet. I Frankrike løp folk "ut i novembernatten" – ifølge en ibsenbiograf – for å få tak i et eksemplar den dagen boken kom ut. Ryktet hadde spredd seg fort, og debatten startet allerede neste morgen. Eksepsjonelt mange hadde lest stykket i løpet av den første natten etter utgivelsen. Folk som ikke var altfor redde for sitt gode navn og rykte, startet lesninger for publikum. Det fortelles at det var lesninger "fra under Paris' broer og til langt ut i provinsen", der unge skuespillere uten fast jobb ville reise på turné med stykket. Det ble satt opp halvprivat på de "mest umulige steder", som Michael Meyer forteller i sin Ibsen-biografi.

I Tyskland leste unge studenter stykket i hemmelighet. Og i Norge het det at stykket ble spilt av unge skuespilleraspiranter "i utkanten av sivilisasjonen". Samme hvor Gjengangere ble oppført etter urpremieren i Chicago (1881), på de nye scenene i Tyskland, Frankrike og England, ble det bråk. Stykket brøt åpent med mange tabuer: aktiv dødshjelp, incest, arvelig kjønns sykdom og utroskap; men det sjokkerte mest for sitt angrep på småborgerligheten

som lå som et klamt teppe over datidens samfunn og stan- set all utvikling og vitalitet. Fru Alving hadde valgt å leve med fortielser, selv om hun innerst inne hadde liberale overbevisninger; og hun får lide for det.

Gjengangere var den første store tragedien som var skrevet om middelklassens smerte i et alminnelig hverdags- språk. Stykket sammenlignes gjerne med den greske trage- dien om kong Ødipus. Så vellykket og slående var Gjengangere i dramatisering og valg av intrige.

Fru Alving, som hadde ment at hun hadde handlet på en uskyldig og uselvvisk måte, er slett ikke uten skyld. "Fremtidens litteraturhistorikere vil berømme Gjen- gangere, fordi min bok inneholder fremtiden," sa Ibsen. Det gikk nesten 15 år før stormen hadde stilnet av og det var noenlunde "trygt" for teatrene å ha stykket på sitt reperto- ar.

(Kilder: Ibsen.net. Ibsen, Michael Meyer, Cardinal by Sphere Books Ltd. 1992. Utsagnene i artikkelen er noe modernisert for lesbarhetens skyld.)

En stemme til gjengangerne

Nils Petter Molvær fant fort ut hva han ønsket å skape med musikken til Gjengangere.

– Jeg ville gi en stemme til alle spøkelsene i huset og til alt som har skjedd der, sier han.

Av Nora Sørensen

Nils Petter Molvær er en mester i stemningskapende musikk. Du hører ofte hans toner uten at du kanskje merker det – eksempelvis i dokumentarfilmer og i tv- og radioreportasjer. Musikken lager stemning eller underbygger et poeng. Det handler om intensitet, mener han selv. – Jeg tenker teknisk, nesten klinisk, på hvordan skape intensitet, sier han. – I Gjengangere skal musikken sette en stemning og ligge så lavt at publikum nesten ikke merker den. Jeg har forsøkt å skape en følelse av noe truende, av en verkebyll som vokser og vokser og til slutt sprekker.

Til arbeidet med Gjengangere ble han inspirert av Angelo Badalamentis musikk til David Lynchs film Mulholland Drive.

– Jeg synes dynamikken mellom musikken og det talte er veldig spennende, og har forsøkt å lage en kontrast til teksten – en kontrast skuespillerne kan spille mot. I Gjengangere forsøker de å dekke over tidligere synder. De er enten blitt manipulert, eller de vil ikke se og forstå. Når dialogen er tilforlatelig og preget av bullshit, vil musikken skape noe annet – altså en kontrast. Friksjonen mellom kontraster er det som skaper spenning, sier han.

– Var det noe annerledes å komponere musikken til Gjengangere enn annet du har gjort?

– Ja, her er teksten sterk nok til å stå for seg selv. Musikken må derfor ikke drepe teksten. Dette var en særlig balansegang. Med såpass mye musikk må en også tørre å gjøre den minimalistisk. Samtidig må en være emosjonell når det trengs. En må ikke være redd for å skape emosjoner hos publikum, sier han.

Nils Petter Molvær er en travel komponist med stadike oppdrag i inn- og utland. Samtidig med musikken til Gjengangere har han komponert musikken til en fransk svart komedie (Requiem) samt jobbet med en soloturné bestilt av Rikskonsertene.

– Jøss, hvordan skal jeg få tid til dette, var det første jeg tenkte da jeg ble spurt om å lage musikk til Gjengangere, ler han.

– Jeg sa ja fordi jeg ville jobbe med Marit igjen, og fordi jeg fikk med meg Lars, legger han til.

Lars Årdal er Riksteatrets lydmann.

– Han er veldig musikalsk og god i studio. Det er en trygghet for meg å vite at han styrer musikken og lyden på turneen. Det gir meg en veldig frihet, sier han.

I fjor komponerte Molvær musikken til Glassmenasjeriet – som Marit Moum Aune instruerte.

– Hun er veldig takknemlig å jobbe med fordi hun er åpen og inkluderende samtidig som hun vet hva hun vil. En uredd person. Da blir det morsomt å jobbe, slutter Nils Petter Molvær.

Marit Østbye

er utdannet ved Statens Teaterhøgskole og er ansatt ved Riksteatret. Hun har jobbet ved de fleste av landets teatre og hatt mange oppdrag for Fjernsynsteatret. Hun har i løpet av sin karriere tolket en rekke Ibsen-skikkelser; Elida Wangel i Fruen fra havet, Solveig i Peer Gynt, Nora i Et Dukkehjem. Hedda i Hedda Gabler og sist fru Solness i vår oppsetning av Byggemester Solness. Hun har medvirket i flere film- og fjernsynsproduksjoner, bl.a. i NRK-serien Soria Moria og Petter Næss' siste film Bare Bea. I fjor spilte hun Amanda Wingfield i Glassmenasjeriet.

Stein Grønli

Stein har hatt mange og varierte roller ved Riksteatret, og har hatt mange store Ibsen-roller, bl.a. dr. Wangel og dr. Stockmann. Publikum vil huske hans kritikerroste Knappestøperen i Peer Gynt og hans fine tolkninger i Fru Inger til Østråt og i Jon Fosses Ettermiddag. Stein spilte byggmesteren i Jo Strømgrens Byggmester Solness på Trøndelag Teater. Ellers er han kjent fra "Peer Gynt"-spelet på Gålå. Stein har lang erfaring fra film og TV, blant annet fra NRK-serien Sejer – se deg ikke tilbake, og var sist kinoaktuell med filmen Hawaii/Oslo.

Espen Sandvik

er utdannet ved Oslo Prosjekt Teater (1999) og har siden jobbet ved Den Nationale Scene, Oslo Nye Teater og Riksteatret, hvor han har spilt i Romeo og Julie (2003) og Tartuffe (2004). Espen har også medvirket i NRK-produksjoner som Sejer – djevelen holder lyset, Skolen og ulike kortfilmer.

Frode Rasmussen

ble landskjent i første halvdel av 80-tallet for enmannsforestillingerne Herre Jemini, gjøgleren kommer og Krabbemannen, begge ble vist på fjernsyn. Er ellers kjent for sine tolkninger av klassiske karakterer, for eksempel Jeppe på Bjerget. Frode Rasmussen har vært ansatt så å si landet rundt – ved Nationaltheatret, Den Nationale Scene, Hålogaland Teater, Trøndelag Teater og på Nordland Teater, der han var teatersjef. Han har sitt eget teater, Altona, i Bergen.

Kikki Stormo

gikk ut fra Statens Teaterskole i 2001, og er ansatt på Trøndelag Teater. Der har hun blant annet spilt Pippi, Trude i Banrøv, Puck i En midtsommernatts drøm, Claire i Bevis, Anitra i Lilleskogen og sist Desirée i Folkeutrydning – eller leveren min er meningløs. Kikki Stormo har også vært med i flere kortfilmer, hatt en gjesterolle i en NRK-komedie og lest inn to barnebøker for Lydbokforlaget.

Marit Moum Aune

står bak et stort antall forestillinger ved de fleste norske scener. Hun har instruert teater, opera, musikaler og danseforestillinger, og har arbeidet med film, tv og radio. Marit Moum Aune har mottatt flere priser, bl.a. Hedda-prisen og Skandinavisk Nasjonalteaterpris for Genanse og verdighet ved Nationaltheatret. Hun er en regissør med stor spennvidde. I fjor fikk hun mye ros for vår oppsetning av Glassmenasjeriet, for Otto Jespersens stand up-forestilling Stolt, hvit og vanskelig og for musikkspillet An-Magritt på Trøndelag Teater.

Kristin Bredal

er frilans scenograf og lysdesigner med oppdrag innenfor teater, dans og opera både i Norge og utlandet. Hun fikk Hedda-prisen i 1998 for ballettene Tabu og Babels Barn på Den Norske Opera, og var festspillkunstner på Festspillene i Nord-Norge i 2001. For Riksteatret har hun designet lys for Den 25. Kristin Bredal jobber også med egne lyskunstinstallasjoner, for et år siden hadde hun en installasjon utenfor Kunsternes Hus i Oslo.

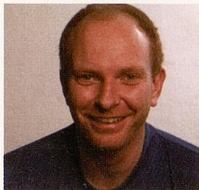
Ingrid Nylander

har hatt en mengde oppdrag på teatre i Norge – blant annet på Nationaltheatret (sist Sporvogn til begjær), Den Nationale Scene (sist Påske), Rogaland Teater (Den gjerrige) og Det Norske Teater (sist Antons villfaring) og Trøndelag Teater (An-Magritt). Under OL på Lillehammer var hun designassistent, og i filmen Jakten på Nyrasteinen var hun kostyme- og rekvisittdesigner. For to år siden hadde hun ansvar for kostymene i Riksteatrets oppsetning av Ettermiddag, og i fjor fikk hun Hedda-prisen for beste scenografi og kostyme på La Cage aux Folles.

Nils Petter Molvær

er musiker og komponist. Molværs unike melodiske stemme og banebrytende lydbilder har gjort ham til en av våre mest profilerte artister i og utenfor Norge. Han fikk tidlig sin helt særegne måte å traktere trompet på, noe som stadig blir lagt mer merke til langt utenfor det moderne jazzmiljøet. Han har gitt ut en rekke plater, både med eget band og med internasjonale musikere. Gjennomslaget kom med albumet Khmer. Molvær har tidligere skrevet musikk for Riksteatrets oppsetning av Glassmenasjeriet, og har også laget musikk for film, TV og for danseforestillinger.

Lars Årdal

har vært lydtekniker på Riksteatret siden 1992, og har siden arbeidet som lyddesigner og komponist i en lang rekke teaterproduksjoner, musikaler og danseprosjekter i samarbeid med framstående instruktører. Spesielt tett har samarbeidet vært med Jo Strømgren. De har jobbet sammen siden 1997, som i Strømgrens film Mot Moskva fra 2003. Under lydarbeidet med Glassmenasjeriet i fjor begynte han å jobbe sammen med Nils Petter Molvær.

05-12320

Ellers på Riksteatret våren 2005

Camping

Av John Godber

Campingkomedie der et par uten campingferfaring møter garvede caravanister. Stykket har gått sin seiersgang i Europa, og i fjor gikk nordlendingene mann av huse for å se forestillingen.

Premiere på Finnsnes 16. januar

Scener fra et ekteskap

Av Ingmar Bergman

Skandinavisk urpremiere på teaterversjonen av Ingmar Bergmans suksess-tv-serie.

"Usedvanlig vellykket" VG (terningkast 5)

"En uhyre velspillende duo" Aftenposten

"Årets teateropplevelse" ... NRK P2

Premiere på Fagernes 2. februar

Større enn ABBA

Av og med Paul Håvard Østby, Anders Bye og Jon Niklas Rønning

Forrykende stand up-musikalsk show med den unge kritikerroste humortrioen ØstBye & Rønning. De er ikke minst kjent for sine gode parodier. I Større enn Abba ser de med

et skjevt blikk på unionsoppløsningen og Norges 100 år i ensomhet.

Premiere i Sogndal 15. februar

Fyrtøyet

Av Kaare Bing

Etter H.C. Andersens eventyr

Med glade farger, kjente sanger, søt romantikk og masse humor feirer Riksteatret H. C. Andersens 200-årsdag.

"Varmt, hyggelig barneteater" Dagbladet

"Glimrende teater for de minste" Aftenposten

"Høy prinsessefaktor" VG

Premiere i Seljord 26. februar

The Net of Pas De Deux

Av og med Ella Christina Fiskum og Sudesh Adhana

Spektakulær dans på et kraftig nett som er spent over scenen slik at det heller 20 grader over gulvet. Til sammenligning heller Fløybanen 26 grader – på det aller bratteste. Trollstigen heller tolv grader. De to danserne gjør en kraftanstrengelse i balansekunst og muskelkraft.

Premiere i Bø i Telemark 31. mars

Lokal Nasjonal

DnB NOR er Riksteatrets hovedsponsor og bidrar med støtte til prosjekter og videreutvikling. Med kompetanse innen lån, finansiering, dagligbank, sparing, plassering og eiendomformidling kan finanskonsernet tilby både person- og bedriftskunder produkter og tjenester tilpasset lokale forhold.

Men Ibsen har skrevet Gjengangere. Da må jeg ikke hate ham.

August Strindberg

Depotbiblioteket

05sd 12 320

Spilleplan:

12-mar Skien
14-mar Notodden
15+16 mar Kristiansand
17-mar Bø
18-mar Drammen
30-mar Elverum
31-mar Røros
01-apr Tynset
03-apr Lillehammer

05-apr Fagernes
06-apr Ullensaker
07-apr Kongsvinger
08-apr Raufoss
09-apr Vikersund
13-apr Lakselv
14-apr Alta
16-apr Tromsø
17-apr Finnsnes
18-apr Narvik
19-apr Harstad

21-apr Bodø
23-apr Mo i Rana
24-apr Mosjøen
25-apr Kolværd
26-apr Namsos
27-apr Verdal
28-apr Stjørdal
30-apr Orkanger
01-mai Surnadal
02-mai Molde
03-mai Ålesund

10-mai Askim
11-mai Horten
12-mai Larvik
13-mai Nøtterøy
14-mai Sandefjord
18-mai Ål
19-mai Sogndal
20-mai Florø
21-mai Nordfjordeid
22-mai Ørsta
25-mai Risør

26-mai Grimstad
27-mai Kvinesdal
28-mai Sandnes
30-mai Karmøy
31-mai Haugesund
01-jun Stord

DnB NOR

www.riksteatret.no bill.tlf: 815 00 525

RIKSTEATRET

